

การอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างคือแม่ในชนบทที่มีลูกอายุระหว่าง 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน จำนวน 200 คน จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปร 3 ตัวแปร คือ เพศของลูก (ชายและหญิง) ลำดับที่ในการเกิดของลูก (คนโตและคนรอง) และฐานะทางเศรษฐกิจ (สูงและต่ำ) ดังนั้นจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามตัวแปรที่ศึกษาได้ 8 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน สำหรับพฤติกรรมทางสังคมที่ศึกษามีทั้งหมด 12 ด้าน การอภิปรายผล จะอภิปรายตามแนววัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 4 ประการ คือ

1. ศึกษาการรับรู้ของแม่ต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก ได้ผลการวิจัย ดังนี้

1.1 การต่อต้าน จากตารางที่ 2 พบว่าแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในสถานการณ์ต่อต้านมีค่าร้อยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมการต่อต้านเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติในเด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน ซึ่ง เจอร์ซิลด์ (Jersild) ก็ได้กล่าวว่าพฤติกรรมต่อต้านของเด็กเล็กจะเริ่มสังเกตเห็นเมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 18 เดือน และเด็กจะแสดงพฤติกรรมการต่อต้านสูงสุดเมื่ออายุประมาณ 3 ปี หลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลง¹ และเฮิร์ลลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าวว่า พฤติกรรมการต่อต้านจะเริ่มเมื่อเด็กอายุได้ 18 เดือน และจะสูงสุดในช่วง

¹ Jersild, Child Psychology, 4th ed., p.200.

อายุ 3 ถึง 6 ปี หลังจากนั้นจะลดลงอย่างรวดเร็ว¹ ดังนั้นแม่ในทุกกลุ่มจึงมีการ
รับรูวลูกเคยแสดงพฤติกรรมการต่อต้านมีการอยละสูง

1.2 การติดบุคคล จากตารางที่ 3 พบว่าแม่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง
หรือต่ำ มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตะหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูกเคยแสดง
พฤติกรรมการติดบุคคลมีการอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปกติเด็กอายุช่วง
2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน ยังมีความต้องการที่จะพึ่งพาคู่คนอื่น และแสดง
ออกด้วยพฤติกรรมที่สังเกตเห็นอย่างชัดเจน เช่น การร้องไห้ตาม การเกาะติด
การถามหา ซึ่งจากการศึกษาของสมาร์ท (Smart) พบว่า เด็กอายุ 2 ปี จะ
แสดงพฤติกรรมการติดบุคคลให้สังเกตเห็นได้ เช่น การเกาะติดหรือป็นขึ้นตักแม่เมื่อ
มีคนแปลกหน้ามาพูดคุย และเมื่อเด็กอายุประมาณ 3 ถึง 4 ปี การแสดงพฤติกรรม
การติดบุคคลจะลดน้อยลง² เนื่องจากพฤติกรรมการติดบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติ
และปรากฏในเด็กทุกคน แม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมนี้มีการอยละ
สูง

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาจำนวนความถี่สูงสุดแล้วจะพบว่า ไม่ว่าใน
กลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ แม่จะมีการรับรู้พฤติกรรมทางสังคมในด้านการติด
บุคคลของลูกหญิงคนโตะ มีการอยละสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 92 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก
เด็กหญิงมีการพึ่งพามากกว่าเด็กชาย ดังที่ พอล มุสเซน (Paul Mussen) และเพื่อน
ได้กล่าวว่า ในวัยเด็กตอนต้น เด็กหญิงจะแสดงการพึ่งพามากและบ่อยกว่าเด็กชาย³

1 Hurlock, Child Development, 5th ed., p.232.

2 Smart and Smart, Children Development and Relationships,
2d ed., p.307.

3 Mussen, Conger, and Kagan, Child Development and Personality,
3d ed., p.344.

และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นลูกคนโต ซึ่งแม่เคยให้ความรักและความสนใจมาก่อนที่จะมีน้องใหม่ และไอมา ฮิลตัน (Irma Hilton, 1967) ก็ได้ทำการศึกษาพบว่า ลูกคนโตมีแนวโน้มที่จะฟังมากกว่าลูกคนรองและมักจะขอความช่วยเหลือเมื่อประสบกับปัญหามากกว่าลูกคนรอง¹ ดังนั้นการที่เด็กหญิงคนโต มีการฟังพามากกว่าเช่นนี้จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงและกำลังเกณฑ์ว่าลูกสาวคนโต เคยแสดงพฤติกรรมกรรมการศึกษาคณะมีคารยละเอียดสูงมากถึงร้อยละ 92

1.3 การเลียนแบบ จากตารางที่ 4 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมกรรมการเลียนแบบมีคารยละเอียดสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือนเป็นวัยที่มีการก่อรูปแบบบุคลิกภาพ ดังนั้นเด็กจะใช้การเลียนแบบบุคลิกภาพของผู้ที่อยู่ใกล้ชิด เพื่อที่จะสร้างบุคลิกภาพของตนเอง ดังเช่นที่ ฟรอยด์ (Freud) ได้กล่าวว่า บุคลิกภาพเริ่มต้นตั้งแต่วัยแรกของชีวิต การกระทำใหญ่เป็นตัวอย่างแก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะเด็กจะมีการเลียนแบบผู้ที่อยู่ใกล้ชิด² และ เฮิร์ลลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าวว่า เด็กอายุ 2 หรือ 3 ปี มีความต้องการจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งจะเป็นไปได้ก็โดยการเลียนแบบบุคคลอื่น³ ดังนั้นเด็กในช่วงที่ทำการศึกษานี้เป็นวัยที่กำลังก่อรูปแบบบุคลิกภาพและต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังนั้นแม่ในทุกกลุ่มจึงมีการรับรู้ว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมกรรมการเลียนแบบมีคารยละเอียดสูง

1.4 การก้าวร้าว จากตารางที่ 5 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูก

¹ Watson and Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p.322.

² Freud, An Outline of Psychoanalysis, pp.26-29.

³ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.231.

เคยแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมีคำรอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมทางสังคมในค่านความก้าวร้าวของเด็กถือว่าเป็นสิ่งที่ปกติและมักจะปรากฏในเด็กทุกคน ในช่วงอายุที่ทำการศึกษา จะแตกต่างกันอยู่ที่ความรุนแรงมากน้อย ดังที่เฮอร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่ปกติเกิดในช่วงต้น ๆ ของชีวิตและจะปรากฏถึงขีดสูงสุดระหว่างอายุ $4\frac{1}{2}$ ถึง $5\frac{1}{2}$ ปี หลังจากนั้นจะลดความถี่และความรุนแรงลง¹ และเจอร์ซิล (Jersild) ก็ได้กล่าวว่า เด็กอายุ 2 ถึง 4 ปี จะแสดงความก้าวร้าวบ่อยและจะลดลงไปตามอายุ² ด้วยเหตุนี้แม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตเห็นพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมีคำรอยละสูง

1.5 การทะเลาะวิวาท จากตารางที่ 6 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในค่านการทะเลาะวิวาทมีคำรอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากปกติเด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน เริ่มที่จะรู้จักเล่นด้วยกันระหว่างพี่น้องหรือเพื่อน การที่เด็กอยู่ใกล้ชิดกันเล่นด้วยกันอาจเป็นสาเหตุให้เกิดความขัดแย้งและก่อให้เกิดการทะเลาะวิวาทได้ในที่สุด ซึ่งเจอร์ซิล (Jersild) ก็ได้ทำการศึกษาพบว่า เด็กเมื่อมีการเล่นรวมกับเพื่อนมักจะมีการโต้เถียงและมีปากเสียงเกิดขึ้นเป็นปกติ และเด็กที่มีการติดต่อกับเพื่อนกับบุคคลอื่นมาก ก็จะมีทะเลาะวิวาทกับผู้อื่นมากขึ้นด้วย³ และเฮอร์ลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าวว่า การทะเลาะวิวาทในเด็กเล็กมักปรากฏทุก ๆ 5 นาทีขณะที่เด็กมาอยู่รวมกัน และเมื่อเด็กโตขึ้นการทะเลาะวิวาทจะปรากฏน้อยลง⁴ ด้วยเหตุที่ว่า การทะเลาะวิวาทปรากฏเป็น

¹ Ibid., pp.233-234.

² Jersild, Child Psychology, 4th ed., p.209.

³ Jersild, Child Psychology, 4th ed., pp.205-206.

⁴ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.234.

ปกติในเด็กเล็กและมักจะปรากฏบ่อยเมื่อเด็กมาเล่นด้วยกัน จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แม่ในทุกกลุ่มสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมกาะทะเลาะวิวาทมีคารอยละสูง นอกจากนี้ความเป็นอยู่ของชาวชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับเพื่อนบ้าน แม่ในชนบทจึงมักปล่อยให้ลูกไปเล่นกับเพื่อนเด็กข้างบ้านบ่อย ๆ การที่เด็กได้อยู่ใกล้ชิดกันเล่นด้วยกันบ่อย ๆ อาจก่อให้เกิดการขัดแย้งและทะเลาะวิวาทในที่สุด ดังนั้นแม่ในชนบทจึงมีการรับรู้พฤติกรรมทางสังคมในคานการทะเลาะวิวาทของลูกมีคารอยละสูงในทุกกลุ่ม

1.6 การเป็นที่ยอมรับของสังคม จากตารางที่ 7 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการเป็นที่ยอมรับของสังคมบ่อยครั้งมีคารอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กในช่วงอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน มีการปะทะสัมพันธ์กับบุคคลมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องการการเป็นที่ยอมรับจากสังคม เช่น สามารถเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อนได้ ต้องการให้เพื่อนรักและเป็นที่ยอมรับชอบ ซึ่ง เฮิร์ลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าวว่า เด็กอายุ 3 ปี สามารถเล่นด้วยกันเป็นกลุ่ม มีการพูดคุยกับเพื่อนขณะเล่น และเลือกเล่นกับเด็กที่เขาถูกอกถูกใจด้วย¹ และความเป็นอยู่ของชาวชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับเพื่อนบ้าน เด็ก ๆ มักจะมาเล่นรวมกันเป็นกลุ่มซึ่งแม่สังเกตเห็นได้ ดังนั้นแม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการเป็นที่ยอมรับของสังคมบ่อยครั้งมีคารอยละสูง

1.7 การร่วมมือ จากตารางที่ 8 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการร่วมมือมีคารอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กช่วงอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน สามารถช่วยตัวเองได้บางส่วนแล้ว เช่น ล้างมือ ทานข้าว สวมใส่เสื้อผ้า แม่ในชนบทมักเริ่มฝึกลูกให้มีการร่วมมือ

¹ Ibid., p.232.

โดยการให้ช่วยทำงานบ้าน ช่วยหยิบของตามที่แม่สั่ง การที่เด็กได้รับการฝึกให้มีพฤติกรรมความร่วมมือตั้งแต่เล็กจากภายในบ้าน ทำให้เด็กอาจจะมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมความร่วมมือเมื่อเล่นรวมกลุ่มกับเพื่อน ๆ ทั่วๆ ไป เช่น หาของเล่นมาเล่นกับเพื่อน ช่วยกันสร้างอุปกรณ์ในการเล่น ซึ่งเฮิร์ลลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า เด็กเมื่อมีอายุเกือบ 3 ปี จะมีการแสดงออกของพฤติกรรมความร่วมมือ และเด็กจะพัฒนานิสัยที่ร่วมมือจากที่บ้านไปสู่กิจกรรมต่าง ๆ ภายนอกบ้าน¹ ทั่วๆ ไป เหตุที่เด็กได้รับการฝึกอบรมให้มีความร่วมมือมาตั้งแต่เด็ก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งแม้ในชนบทไม่ว่าจะมีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโศกหรือคนรอง ต่างก็มีความมุ่งหวังที่จะให้ลูกมีความร่วมมือช่วยเหลือแม่ทำงาน เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระหน้าที่ของแม่ จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แม่ในทุกกลุ่มสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการร่วมมือมีการอยละสูง

1.8 ความเป็นผู้มีอำนาจเหนือ จากตารางที่ 9 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโศกหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูกไม่เคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานความเป็นผู้มีอำนาจเหนือมีการอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากพฤติกรรมทางสังคมในคานนี้ยังไม่ปรากฏเด่นให้แม่สังเกตได้ ซึ่งเฮิร์ลลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า การแสดงพฤติกรรมเป็นผู้มีอำนาจเหนือจะเริ่มเมื่อเด็กอายุได้ 3 ปี² และคนในชนบทมักถือประเพณีไทยเดิมที่อบรมลูกให้อยู่ในโอวาท เชื่อฟังพ่อแม่และผู้ที่มีอาวุโสกว่า เนื่องจากเด็กได้รับการอบรมสั่งสอนจากทางบ้าน ประกอบกับเด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน ยังเป็นช่วงที่พฤติกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเหนือยังไม่พัฒนาให้สังเกตเห็นเด่นชัด จึงอาจเป็นสาเหตุให้แม่ในชนบทสังเกตพบว่าลูกไม่เคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคาน

1 Ibid., p.235.

2 Ibid.

ความเป็นผู้มีอำนาจเห็นมိการอยละสูงในทุกกลุ่ม

1.9 การยอมตาม จากตารางที่ 10 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโศหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมการยอมตามมิการอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากเด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน มีความต้องการที่จะเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม จึงมีพฤติกรรมตามความต้องการของกลุ่ม ซึ่งเฮิร์ลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าวว่า เมื่อเด็กต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม เด็กต้องมีการยอมตามความต้องการของกลุ่ม ถ้าเด็กไม่ยอมตามบรรทัดฐานของกลุ่ม กลุ่มก็จะไม่รับเขาเป็นสมาชิก¹ และคอสแตนโซกับ ชอร์ (Costanzo and Shaw, 1966) ก็ได้ทำการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการยอมตามมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอายุ² ดังนั้นแม่ในชนบทในทุกกลุ่มจึงสังเกตเห็นว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมการร่วมมือมิการอยละสูง

1.10 การมีใจคอกว้างขวาง จากตารางที่ 11 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโศหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการมีใจคอกว้างขวางมิการอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจากมาจากสังคมในชนบทมักอยู่แบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แม่ในชนบทมักอบรมสั่งสอนลูกทั้งลูกชายและลูกสาวที่เป็นคนโศและคนรอง ให้เป็นผู้มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่น ด้วยเหตุนี้แม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตเห็นว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมการมีใจคอกว้างขวางมิการอยละสูง

1.11 การแข่งขันชิงดี จากตารางที่ 12 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโศหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่า

¹ Ibid., p.220.

² R.P. Costanzo and E M. Shaw, "Conformity as a function of age level," Child Development: 963-973.

ลูกไม่เคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในด้านการแข่งขันซึ่งมีคาร์รอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเด็กอายุช่วง 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน ยังเล็กอยู่ จึงไม่แสดง การแข่งขันออกมาอย่างแจ่มชัดให้แม่สังเกตเห็น ซึ่งเฮิร์ลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าว ว่า เด็กอายุ 2 ปี ยังไม่มีการแข่งขันซึ่งก็ และเมื่อมีสถานการณ์ของการแข่งขันซึ่งก็ เด็กจะเฝ้าการมองคู่แข่งกันและกันในบางครั้ง แต่เมื่อเด็กอายุ 3 ปี การแข่งขันซึ่งก็จะ ปรากฏขึ้นบ้าง¹ และเมอร์ฟี (Murphy) ก็ได้ทำการศึกษาพบว่า ในสภาพการณ์ที่มี การแข่งขัน เด็กอายุ 2 ปี จะแสดงออกโดยการเฝ้ามองเท่านั้น ส่วนเด็กอายุ 3 ถึง 4 ปี จะเริ่มมีการแข่งขันซึ่งก็กับเด็กที่โตกว่า² ดังนั้น จึงอาจเป็นสาเหตุให้แม่ในทุก กลุ่มมีการสังเกตพบว่าลูกไม่เคยแสดงพฤติกรรมการแข่งขันซึ่งมีคาร์รอยละสูง

1.12 การเห็นอกเห็นใจ จากตารางที่ 13 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มี ฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกต พบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมทางสังคมในด้านการเห็นอกเห็นใจมีคาร์รอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน มีความผูกพันทางคาน อารมณ์รัก ซึ่งแสดงออกโดยพฤติกรรมการติดบุคคล ซึ่งผู้วิจัยก็ได้ทำการสำรวจพบว่า เด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือนนั้น แม้มักรับรู้ว่าการแสดงออก ของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการติดบุคคล ดังนั้นเมื่อบุคคลที่ตนมีความผูกพันรักใคร่ ได้รับความทุกข์ ไม่สบายใจ เด็กก็จะแสดงออกด้วยความเห็นอกเห็นใจ เช่น ปล่อยให้ เขาช่วยเหลือ ดังนั้นแม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมการเห็น ออกเห็นใจมีคาร์รอยละสูง

¹ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.225.

² Murphy cited in Marian E. Breckenridge and Lee E. Vincent, Child Development : Physical and Psychological through the School Years, p.378.

2. ศึกษาการรับรู้ของแม่ต่อวิธีการแสดงของพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก โดยจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจ เพศ และลำดับที่ในการเกิด โดยผลการวิจัยดังนี้

2.1 การต่อต้าน จากตารางที่ 14 แม่มีการรับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมต่อต้าน 3 วิธี คือ ก. นิ่งเฉย ไม่สนใจคำสั่ง ข. เดินหนี ค. แสดงความไม่พอใจ ซึ่งสอดคล้องกับที่เจอร์ซิล (Jersild) ได้กล่าวว่า เด็กเล็กมีการแสดงออกของพฤติกรรมต่อต้านในลักษณะของการไม่ไต่ยืน ไม่เข้าใจ หรือไม่ยอมทำกิจวัตรประจำวัน เช่น ไม่ยอมทานอาหาร ไม่ยอมขยับกาย¹ และเฮิร์ลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าวว่า เด็กแสดงการต่อต้านโดยการเกร็งร่างกาย การแสร้งทำเป็นไม่ไต่ยืนหรือไม่เข้าใจ การไม่ยอมทำกิจวัตรประจำวัน การเดินหนี การหลบซ่อนเมื่อผู้ใหญ่เรียก การแสดงความไม่พอใจอย่างรุนแรง²

และเมื่อพิจารณาวิธีการแสดงออกทั้ง 3 แบบ ผลปรากฏว่า ไม่ว่าจะแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโหดหรือคนรอม จะสังเกตพบว่าลูกแสดงการต่อต้านโดย การนิ่งเฉย ไม่สนใจคำสั่ง มีการอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องจาก การอบรมเลี้ยงดูของแม่ในชนบทเน้นการเชื่อฟัง และถ้าเด็กคือคังไม่ปฏิบัติตามคำสั่งแม่จะใช้วิธีการลงโทษอย่างรุนแรง ซึ่งสถาบันระหว่างชาติสำหรับศึกษาเรื่องเด็ก ได้ศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการเด็กที่ตำบลนาป่า จังหวัดชลบุรี พบว่าแม่มุ่งหวังให้เด็กแสดงความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ด้วยการทำตามคำสั่งทุกอย่างของพ่อแม่ ถ้าเด็กไม่เชื่อฟังแม่จะใช้การอบรม สั่งสอน และเขียนตี³

¹ Jersild, Child Psychology, 4th ed., p.201.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., p.232.

³ ละเอียดมาศ ศรีทศิต และคณะ, อิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการของเด็กที่ตำบลนาป่า อ.เมือง จ.ชลบุรี, หน้า 88-91.

การที่แม่ในชนบทมีการอบรมเลี้ยงดูลูกโดยการลงโทษอย่างรุนแรงเมื่อเด็กไม่เชื่อฟัง เด็กเล็กในชนบทอาจไม่กล้าแสดงการต่อต้านโดยการแสดงออกซึ่งอารมณ์ที่รุนแรง ดังนั้นแม่ในชนบทในทุกกลุ่มจึงมีการสังเกตพบว่าลูกแสดงการต่อต้านโดยการนิ่งเฉย ไม่สนใจ คำสั่ง มีการอยละสูง

2.2 การติดบุคคล จากตารางที่ 15 แม่มีการรับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในสถานการณ์การติดบุคคลได้ 6 วิธีคือ ก. กอดรัดให้แม่อุ้ม ข. ร้องไห้ ค. วิ่งตามไปควย ง. นึกตาม จ. มองตาม แล้วเล่นต่อไป ฉ. เฉย ไม่สนใจ ซึ่งสอดคล้องกับที่เอนสเวิร์ท (Ainsworth) ได้ทำการศึกษาพบว่าเด็กเล็กมีการแสดงออกของพฤติกรรมการติดบุคคลโดยการร้องไห้เมื่อแม่จากไป การติดตาม การเกาะติด การซุกหน้า การส่งเสียงเรียก¹ และสามารถกับสมาร์ท (Smart and Smart) ก็ใกล้เคียงว่าเด็กเล็กมีการแสดงการติดบุคคลโดยการเกาะติด การติดตาม การเฝ้ามองดู การเรียกหา การร้องไห้เมื่อถูกแยก² ดังนั้นแม่จึงรับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมการติดบุคคลได้หลายวิธี และนอกจากนั้นความเป็นอยู่ของชาวชนบท มักจะอบรมสั่งสอนให้เด็กพยายามฟังตัวเองมาตั้งแต่เล็ก ดังนั้นเด็กอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน จึงติดแม่น้อยลง บางครั้งเมื่อแม่จากไปเด็กก็จะมีการแสดงออกของพฤติกรรมการติดบุคคลโดยการมองตามแล้วก็หันกลับมาเล่นตามเดิม หรือแสดงการเฉยไม่สนใจเมื่อแม่จากไป ด้วยเหตุนี้แม่ในชนบทจึงมีการรับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมการติดบุคคลได้ 6 แบบดังที่กล่าวมาข้างตน

¹ Ainsworth, "Pattern of Attachment Behavior show by the Infant in Interaction with His Mother," in Child Development and Behavior, ed. Freda Reblsky and Lynn Dorman, p.219.

² Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p.307.

2.3 การเลียนแบบ จากตารางที่ 16 แม้มักพบว่าเด็กมีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการเลียนแบบได้ 2 วิธีคือ ก. เลียนแบบท่าทาง ข. เลียนแบบคำพูด ซึ่งเฮิร์ลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าวว่า เด็กเล็กจะมีการเลียนแบบการแสดงออกทางสีหน้า ต่อไปจะมีการเลียนแบบการแสดงออกทางท่าทางการเคลื่อนไหว และคำพูด ¹

2.4 การก้าวร้าว จากตารางที่ 17 แม้มักพบว่าเด็กมีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการก้าวร้าวได้ 3 แบบ คือ ก. ทางร่างกาย (ตี ตะทูป ผลัก ต่อย หยิก กัด) ข. ทางคำพูด (คำ ขู่) ค. ทางการทำลายสิ่งของ (ขว้างปา ทูป) ซึ่งสอดคล้องกับที่ บัส (Buss) ได้สรุปว่า ความก้าวร้าวแสดงออกได้โดยทางคำพูด ภาษา การกระทำทางร่างกาย การนินทาลับหลัง การทำลายทรัพย์สิน ² และสถาบันระหว่างชาติสำหรับการคนควาเรื่องเด็ก ได้ศึกษาอิทธิพลของสังคมต่อพัฒนาการเด็กที่หมู่บ้านพรานหมื่นและอุเม็ง ซึ่งแม่ของเด็กในหมู่บ้านนั้นรายงานว่า เด็กในกลุ่มตัวอย่างแสดงการก้าวร้าวโดยการ ทูป ตี ตะ แฉงคา ลงมือลงเท้าทำลายขว้างปาสิ่งของ ³

และเมื่อพิจารณาวิธีการแสดงออกทั้ง 3 แบบ ผลปรากฏว่า ไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าเด็กแสดงการก้าวร้าวทางร่างกายมีการอยละสูงในทุกกลุ่ม ซึ่งเฮิร์ลอค (Hurlock)

¹ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.231.

² Buss, The Psychology of Aggression, p.1.

³ จรรยา สุวรรณทัต และคณะ, อิทธิพลทางสังคมต่อพัฒนาการของเด็กที่หมู่บ้านพรานหมื่น ตำบลบ้านขาว อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี และหมู่บ้านอุเม็ง ตำบลยหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, หน้า 140-141.

ก็ไคกลาวว่า เด็กเล็กมักแสดงการก้าวร้าวออกมาทางร่างกายโดยการทำร้ายผู้อื่น และหลังจากเด็กอายุ 4 ขวบ การก้าวร้าวทางคำพูดจะเพิ่มมากขึ้น¹ และเจอร์ซิด (Hurlock) ก็ไคกลาวว่า เด็กอายุ 2 ถึง 4 ขวบ จะแสดงความก้าวร้าวโดยการโจมตีทางร่างกายบ่อย หลังจากนั้นจะลดลงตามอายุและการแสดงความก้าวร้าวทางคำพูดจะเพิ่มมากขึ้น² และเด็กในช่วง 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน การใช้ภาษายังไม่พัฒนาเต็มที่ ซึ่งเฮอร์ลอค (Hurlock) ก็ไคกลาวว่า เด็กอายุ 2 ขวบ มีการสร้างคำที่สั้น ๆ และมักไม่สมบูรณ์ ประโยคจะบรรจุควยคำนาม 1 คำ กริยา 1 คำ และบางครั้งก็มีคำคุณศัพท์และกริยาวิเศษณ์ 1 คำ ต่อมาเมื่อเด็กมีอายุ 4 ขวบ จึงมีการสร้างประโยคที่สมบูรณ์ขึ้น³ ควยเหตุที่พัฒนาการทางภาษาของเด็กยังไม่พัฒนาเต็มที่ การก้าวร้าวควยคำพูดจึงปรากฏน้อย อาจเป็นสาเหตุที่ทำให้แม่ในทุกกลุ่มสังเกตพบว่าเด็กแสดงการก้าวร้าวทางร่างกายมีการอยละสูงในทุกกลุ่ม

และถ้าพิจารณาจำนวนความถี่สูงสุดแล้วจะพบว่า ไม่ว่าจะเป็นลูกคนโตหรือลูกคนรอง แม้มีการรับรู้ เด็กชาย ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในคานการก้าวร้าวทางร่างกายมีการอยละสูงมาก รอยละ 76 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูเด็กในชนบท แม้ส่วนมากจะอนุญาตให้เด็กชายก้าวร้าวไคมากกว่าเด็กหญิง และได้มีการศึกษาของเจอร์ซิด (Jersild) มาร์เคย์ (Markey) และดาร์วี (Dawe) พบว่า เด็กชายมีการก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง⁴

1 Hurlock, Child Development, 5th ed., pp.233-234.

2 Jersild, Child Psychology, 4th ed., p.209.

3 Hurlock, Child Development, 5th ed., p.168.

4 Jersild, Markey, and Dawe, cited in Marian E. Breckenridge and Lee E. Vincent, Child Development : Psysical through the School Years, p.367.

จากการตรวจสอบของเซียร์ (Sears) ก็พบว่า เด็กชายจะแสดงความก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง¹ ยิ่งไปกว่านั้นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมักจะไม่เน้นการฝึกอบรมเด็กให้รู้จักควบคุมอารมณ์โกรธ ซึ่งแอปเปิล (Appel) ก็ได้ทำการศึกษาพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำจะแสดงความก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูง² ดังนั้น แม่ของเด็กชาย ฐานะเศรษฐกิจต่ำ จึงรับรู้ว่าคุณมีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการก้าวร้าวทางร่างกายมีการรอยละสูงมากถึงร้อยละ 76

2.5 การทะเลาะวิวาท จากตารางที่ 18 แม้มีการรับรู้ว่าคุณมีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการทะเลาะวิวาทได้ 4 แบบคือ ก. ไขก่าลัง เขาตอสู ข. กล่าววาจาอย่างรุนแรง ค. ร้องไห้ ง. เจ็บเบย ซึ่งก็สอดคล้องกับที่เฮิร์ลลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า การทะเลาะวิวาทของเด็กเล็กจะแสดงออกโดยการทำลาย การร้องไห้ การกัด การเตะ การตี การกล่าววาจารุนแรง³ สมาร์ท และ สมาร์ท (Smart and Smart) ก็ได้กล่าวว่า การทะเลาะวิวาทของเด็กเล็กจะแสดงออกโดยการผลัก การดึง การตี⁴ นอกจากนี้จากการ

¹ Sears cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed., p.210.

² Appel cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed., p.210.

³ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.234.

⁴ Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p.247.

ศึกษาของสถาบันระหว่างชาติสำหรับการคนควาเรื่องเด็ก พบว่า การทะเลาะวิวาท
ของเด็กอาจแสดงโดยการทำร้ายร่างกาย เช่น ทุบ ตี หรือการกล่าววาจารุนแรง ¹

เมื่อพิจารณาวิธีการแสดงออกทั้ง 3 แบบ ปรากฏว่า ไม่ว่าจะเป็แม่ที่มี
ฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกต
พบว่าเด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการทะเลาะวิวาทโดยการไขก่าดั่งเขาตอสูมี
คารอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กยังเล็กไม่รู้จักควบคุมอารมณ์โกรธ
เมื่อไม่พอใจมักแสดงออกมาทางกาย ซึ่งเฮอร์ลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าววว่าเด็ก
เล็กมักแสดงการทะเลาะวิวาทโดยการไขการโจมตีทางร่างกายและดาถูกลงโทษก็จะ
เปลี่ยนมาไขคำพูดแทน ² ควยเหตุนี้จึงอาจเป็นสาเหตุหนึ่งให้แม่ในทุกกลุ่มมีการสังเกต
พบว่า เด็กแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการทะเลาะวิวาทโดยการไขก่าดั่งเขาตอสู
มีคารอยละสูง

2.6 การเป็นที่ยอมรับของสังคม จากตารางที่ 19 แม้มักการรับรู้วว่าเด็ก
มีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในคานการเป็นที่ยอมรับของสังคมได้ 3 แบบ
คือ ก. เขาไปรวมเล่นกับเพื่อนเองอย่างดี ข. ยื่นรอให้เพื่อนเรียกเขากลุ่มเล่นควย
ค. เขาเล่นรวมกับเพื่อนโตชั่วคราวมักถูกรังแก

และถาพิจารณาจำนวนความถี่สูงสุดแล้วจะพบว่า แม่รับรู้วว่าเด็กมีวิธีการ
แสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในคานการเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยการเขาไปรวม
เล่นกับเพื่อนได้เองอย่างดี มีคารอยละสูงมากถึงรอยละ 64 ในกลุ่มเด็กหญิง คนโต
ฐานะทางเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก เด็กหญิงมักจะถูกฝึกอบรมให้เป็นผู้ที่สุภาพ

¹ จรรยา สุวรรณทัต และคณะ, อิทธิพลทางสังคมต่อพัฒนาการเด็กที่หมู่บ้าน
พรานเหมือน ตำบลบ้านขาว อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี และหมู่บ้านอูเม็ง ตำบล
ยุหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่, หน้า 143-146.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., p.234.

อ่อนน้อมมากกว่าเด็กชาย ดังนั้นเมื่อเขากลุ่มเล่นกับเพื่อน เด็กหญิงมักก้าวร้าวน้อยกว่าเด็กชาย จึงมักจะเป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่าเด็กชาย ซึ่งแมคแคนเลส บัสสบอช และเบนเนท (Mc-Candless, Balsbaugh, and Bennett, 1961) ได้ทำการศึกษาพบว่าเด็กหญิงจะได้รับคะแนนจากการทำแบบทดสอบสังคมมิติมากกว่าเด็กชาย¹ และเฮอร์ลอค (Hurlock) ก็ได้รวบรวมผลงานการศึกษาของนักจิตวิทยาหลายท่านพบว่า เมื่อเด็กเล่นเป็นกลุ่มเด็กหญิงจะเป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่าเด็กชาย เป็นเพราะเด็กชายมักจะแสดงลักษณะของเพศชายโดยเฉพาะอย่างยิ่งความก้าวร้าวอย่างรุนแรง จึงได้รับการยอมรับทางสังคมน้อยกว่า² สำหรับลำดับที่การเกิด ลูกคนโตน่าจะเป็นที่ยอมรับทางสังคมมากกว่าลูกคนรอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ลูกคนโตได้รับความรัก ความสนใจจากแม่มากก่อนที่จะมีน้องใหม่ ดังนั้น จึงน่าที่จะมีวุฒิภาวะทางสังคมที่ดีกว่า ซึ่ง ลาโอซา โบรฟี (Laosa and Brophy, 1973) ได้ทำการศึกษาเด็กในโรงเรียนอนุบาลพบว่า ลูกคนโตมีแนวโน้มจะเป็นที่นิยมชมชอบในหมู่เพื่อนมากกว่าลูกคนรอง³ นอกจากนี้เด็กหญิง คนโต มีแนวโน้มจะเป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่าแล้ว จากการที่เป็นเด็กมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงน่าจะเป็นที่ยอมรับของสังคมมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งเฮอร์ลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าวว่า เด็กที่ได้รับการยอมรับทางสังคมอย่างดีมักจะมาจากบ้านที่มีวัฒนธรรม สังคม และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า⁴ ด้วยเหตุผลที่กล่าว

¹ Mc-Candless, Balsbaugh, and Bennett cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p.355.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., p.269.

³ Laosa and Brophy cited in Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the child, 3d ed., p.322.

⁴ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.269.

มาแล้วจึงทำให้แม่มีการรับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยการเข้าไปรวมเล่นกับเพื่อนได้เองอย่างดี มีค่าร้อยละ สูงมาก ถึงร้อยละ 64 ในกลุ่มเด็กหญิง คนโต ฐานะทางเศรษฐกิจสูง

2.7 การร่วมมือ จากตารางที่ 20 แม่มีการรับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการร่วมมือได้ 3 วิธี คือ ก. การเข้าไปมีส่วนร่วม ทำด้วย ข. การเฝ้ามองดู ซักถาม ค. การทำตามคำสั่ง ซึ่งสมาร์ท และสมาร์ท (Smart and Smart) ก็ได้กล่าวว่า เด็ก 2 ขวบ ชอบเฝ้ามองดูคนอื่นเล่น และแสดงการร่วมมือเพียงชั่วขณะหนึ่งเด็กในขณะนั้นมักจะสนใจการกระทำของผู้อื่น และมีความพอใจที่จะอยู่ใกล้ ๆ ผู้อื่น¹ สำหรับเด็กในชนบทพ่อแม่มักจะฝึกอบรมเด็กตั้งแต่เล็ก ๆ ให้อำนาจพฤติกรรมความร่วมมือโดยการให้ทำงานบ้าน เมื่อแม่ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เด็กพอจะทำได้ แม่ก็จะเรียกให้มาช่วยทำด้วย ประกอบกับเด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็น เมื่อพ่อแม่ทำงานบ้านอยู่ก็มักจะเข้ามาดูนวย ช่วยทำ และชอบซักถาม

และเมื่อพิจารณาความถี่สูงสุดแล้วจะพบว่า ไม่ว่าจะเป็นลูกคนโตหรือลูกคนรอง แม่จะมีการรับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการร่วมมือโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทำด้วย ในกลุ่มเด็กหญิง ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำมีค่าร้อยละ สูงถึงร้อยละ 56 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในชนบทแม่ก็มีการฝึกลูกหญิงให้ช่วยทำงานบ้าน ตั้งแต่ยังเล็กมากกว่าลูกชาย ซึ่งก็สอดคล้องกับการศึกษาของนักพฤติกรรมนิยมชาวอเมริกันพบว่าพ่อแม่จะมีการคาดหวังให้เด็กหญิงมีความร่วมมือมากกว่าเด็กชาย พ่อแม่จึงมักให้การเสริมแรงพฤติกรรมดำนนี้² และจากการที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทาง

¹ Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p.245.

² Watson and Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p.307.

เศรษฐกิจต่ำซึ่งพ่อแม่ต่างก็คาดหวังใหม่การร่วมมือ ช่วยเหลือพ่อแม่ทำงานมากกว่า
ดังนั้น อาจเป็นสาเหตุให้แม่มีการรับรู้ เด็กหญิง ในฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีวิธี
การแสดงออกของพฤติกรรมกรรมการร่วมมือ โดยการเข้าไปมีส่วนช่วยทำด้วย มีค่าร้อยละ
สูงถึงร้อยละ 56

2.8 การเป็นผู้มีอำนาจเหนือ จากตารางที่ 21 แม่มีการรับรู้ของเด็ก
มีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านความเป็นผู้มีอำนาจเหนือได้ 2 แบบ
คือ ก. ออกคำสั่ง ข. เป็นผู้นำทางความคิด ซึ่งเฮิร์ลลอค (Hurlock) ก็ได้กล่าว
ว่า เด็กจะแสดงพฤติกรรมการเป็นผู้มีอำนาจเหนือโดยการออกคำสั่ง การข่มขู่ หรือ
การบังคับเพื่อพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์¹

2.9 การเป็นผู้ยอมตาม จากตารางที่ 22 แม่มีการรับรู้เด็กมีวิธีการ
แสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในด้านการยอมตามได้ 2 วิธี คือ ก. คล้อยตาม
ความคิดเห็นของกลุ่ม ข. กระทำพฤติกรรมตามกลุ่มโดยดี ซึ่ง เฮิร์ลลอค (Hurlock)
ก็ได้กล่าวว่า การยอมตามเป็นลักษณะที่บุคคลมีพฤติกรรมหรือทัศนคติคล้อยตามความ
ต้องการของกลุ่ม ซึ่งอาจโดยอาศัยการลอกแบบพฤติกรรมของกลุ่มสมาชิกโดยให้มีการ
เปลี่ยนแปลงไปจากกลุ่มน้อยที่สุด²

เมื่อพิจารณาวิธีการแสดงออกทั้ง 3 วิธี ปรากฏว่า ไม่ว่าจะ เป็นแม่ที่มีฐานะ
ทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูก
แสดงพฤติกรรมทางสังคมในด้านการยอมตามโดยการกระทำพฤติกรรมตามกลุ่มโดยดี
มีค่าร้อยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่เด็กในชนบทอายุ 2 ปี 3 เดือน
ถึง 3 ปี 5 เดือนแสดงการคล้อยตามโดยการกระทำพฤติกรรมตามกลุ่มโดยดี เป็น
ลักษณะของการแสดงออกของพฤติกรรมซึ่งแม่ในชนบทสังเกตเห็นได้ง่ายกว่าการที่เด็ก

¹ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.235.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., p.220.

แสดงออกโดยการ คล้อยตามความคิดเห็นของกลุ่ม ดังนั้นแม่ในชนบทจึงมีการรับรูว่าเด็ก
แสดงพฤติกรรมทางสังคมในค่านการยอมรับตามโดยการกระทำพฤติกรรมตามกลุ่มโดยที่
มีการอวยละสูงในทุกกลุ่ม

และเมื่อพิจารณาความถี่สูงสุดแล้วจะพบว่า แม่มีการรับรูว่าเด็กมีวิธีการแสดง
ออกของพฤติกรรมทางสังคมในค่านการยอมรับตามโดยการกระทำพฤติกรรมตามกลุ่มโดยที่
มีการอวยละสูงมากร้อยละ 84 ในกลุ่ม เด็กหญิง คนรอง ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ
ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเป็นอยู่ของชาวชนบทยัง เน้นความสำคัญของเพศชายว่าจะต้อง
เป็นบุคคลที่เข้มแข็ง เป็นผู้นำของครอบครัว ส่วนหญิงจะถูกฝึกมาตั้งแต่เล็กให้เป็นผู้ที่
ยอมรับ และนอกจากนี้จากผลการศึกษาของ คอสแตนโซ และชอว์ (Costanzo and
shaw, 1966) ก็พบว่า ผู้หญิงมีการยอมรับมากกว่าผู้ชาย¹ ดังนั้นแม่จึงมีการ
รับรูว่าเด็กหญิงมีการยอมรับมีจำนวนสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นเด็กหญิง คนรอง
ซึ่งแม่ก็ไม่ได้มีความมุ่งหวังให้มีความรับผิดชอบมากนักเหมือนลูกคนโต ซึ่ง เฮิร์ลลอค
(Hurlock) ก็ได้กล่าวว่าเด็กที่เป็นลูกคนโตมักถูกฝึกให้มีความรับผิดชอบมากกว่าลูก
คนถัดมาในครอบครัว ซึ่งเท่ากับเป็นการช่วยให้เด็กที่เป็นลูกคนโตเรียนรู้ถึงเรื่องความ
รับผิดชอบซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้นำทุกคน² ดังนั้นลูกคนรองแม่ไม่เน้นมากเรื่อง
ความรับผิดชอบ จึงมีการยอมรับมากกว่า นอกจากการที่เป็นเด็กหญิงคนรองแล้ว
ยังเป็นเด็กที่มาจากกลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่ง เมลวิน แอล คอห์น (Melvin
L. Kohn, 1963) ได้ทำการศึกษาพบว่าพ่อแม่จากครอบครัวในระดับชั้นต่ำจะเน้นการ
เชื่อฟัง และการลงโทษอย่างรุนแรงถ้าไม่ทำตาม³ ดังนั้นแม่จึงมีการรับรูว่าเด็กมีวิธี

¹ Costanzo and Shaw cited in Harry Munsinger, Fundamentals of Child Development, 2d ed., p.378.

² Hurlock, Developmental Psychology, p.193.

³ Melvin L. Kohn cited in Robert I. Watson, and Henry C. Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., pp.311-313.

การแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในคานการยอมตามโดยการกระทำพฤติกรรมตามกลุ่มโดยดี มีคารอยละสูงมากร้อยละ 84 ในกลุ่ม เด็กหญิง คนรอง ฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

2.10 การมีใจคอกว้างขวาง จากตารางที่ 23 แม่รับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในคานการมีใจคอกว้างขวางได้ 3 วิธี คือ ก. ยกของให้ผู้อื่นทั้งหมด ข. แบ่งปันของให้ผู้อื่นบ้าง ค. แบ่งเป็นบางครั้งขึ้นกับอารมณ์ ซึ่ง เฮอร์ลอค (Hurlock) ก็โต้กล่าวว่า การมีใจคอกว้างขวางจะแสดงออกโดยการเต็มใจที่จะแบ่งของให้ผู้อื่น¹

และเมื่อพิจารณาวิธีการแสดงออกทั้ง 3 วิธี ปรากฏว่า ไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว ซึ่งเป็นคนโตหรือคนรอง สังเกตพบว่าลูกแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการมีใจคอกว้างขวางโดยการแบ่งปันของให้ผู้อื่นบางมีคารอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากว่าเด็กช่วงอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน ยังเล็กอยู่ยังมีลักษณะของความเห็นแก่ตัวอยู่ ดังที่เฮอร์ลอค (Hurlock) โต้กล่าวว่า ความเห็นแก่ตัวของเด็กจะพัฒนาถึงขีดสูงสุดในช่วงอายุ 4 ถึง 6 ปี² แต่ความเป็นอยู่ของชาวชนบทจะเป็นแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แม่ในชนบทจึงมักอบรมเด็กให้ใจคอกว้างขวางโดยการแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนเด็กด้วยกัน ดังนั้นอาจเป็นสาเหตุหนึ่งให้แม่ในทุกกลุ่มสังเกตพบว่าลูกแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการมีใจคอกว้างขวางโดยการแบ่งปันของให้ผู้อื่นบางมีคารอยละสูง

2.11 การแข่งขันชิงดี จากตารางที่ 24 แม่มีการรับรู้ว่ามีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในคานการแข่งขันชิงดีได้ 2 วิธี คือ ก. คุยโวโอवाद ข. พยายามทำส่วนของตัวให้ดีกว่า ซึ่งเฮอร์ลอค (Hurlock) โต้กล่าวว่า เด็กเล็ก

1 Hurlock, Child Development, 5th ed., p.236.

2 Ibid.

มักมีการคุยโวโอ้อวดเกี่ยวกับการเป็นที่หนึ่งหรือเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของสิ่งที่ดีกว่า¹ และสมารถ กับสมารถ (Smart and Smart) ก็โต้กล่าวว่า เด็กจะแสดงการแข่งขันโดยทำส่วนของคนที่ดีที่สุด พยายามที่จะเอาชนะหรือพยายามเป็นที่หนึ่ง²

และเมื่อพิจารณาวิธีการแสดงออกทั้ง 2 วิธี ปรากฏว่า ไม่ว่าจะ เป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว ที่เป็นคนโศหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูกแสดงพฤติกรรมทางสังคมในคานการแข่งขันซึ่งก็โดยการคุยโวโอ้อวดมีการอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กช่วงอายุ 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน กำลังเป็นวัยที่ช่างพูด เด็กจึงแสดงพฤติกรรมการแข่งขันโดยการคุยโวโอ้อวดมากกว่า ดังนั้น จึงอาจเป็นสาเหตุให้แม่ในทุกกลุ่มสังเกตเห็นพฤติกรรมทางสังคมในคานการแข่งขันโดยการคุยโวโอ้อวดมีการอยละสูง

2.12 การเห็นอกเห็นใจ จากตารางที่ 25 แมรับรู้ว่าเด็กมีวิธีการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมในคานการเห็นอกเห็นใจได้ 5 วิธี คือ ก. ร้องไห้ตาม ข. ปลอบโยน ค. เข้าไปช่วยเหลือ ง. ชักถาม จ. นิ่งเฉย ซึ่งเบรคเคนริจ (Breckenridge) โต้กล่าวว่า การแสดงออกของความเห็นอกเห็นใจในเด็กเล็กยังเป็นแบบง่าย ๆ และแตกต่างกันในเด็กแต่ละคน เด็กบางคนแสดงออกโดยการมองดูเพื่อนที่กำลังเสียใจ เด็กบางคนแสดงโดยการโอบกอดและถามสาเหตุของความเจ็บปวด เด็กบางคนจะเข้าไปจับกอดและเขาช่วยเหลือ³

¹ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.235.

² Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p.314.

³ Breckenridge and Vincent, Child Development: Physical and Psychological through the School Years, p.374.

3. ศึกษาการแสดงออกของพฤติกรรมทางสังคมต่อบุคคลต่าง ๆ ผลการศึกษา
มีดังนี้

3.1 การติดบุคคล จากตารางที่ 26 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว ซึ่งเป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูกติดแม่มีคารอยละสูงในทุกกลุ่ม รองลงมาคือพ่อ ซึ่งก็สอดคล้องกับที่โคเฮน (Cohen) โดทำการศึกษาพบว่าเด็กจะแสดงพฤติกรรมการติดแม่มากที่สุด รองลงมาคือพ่อ¹ และโคเวตส์ (Coates) ยังพบว่า เด็กจะแสดงพฤติกรรมการติดบุคคลโดยการจับต้องแม่และการอยู่ใกล้ชิดแม่มากจนและเกินขีดกว่า² นอกจากนี้ตามความเป็นอยู่ของชาวชนบท พ่อ แม่ ลูก มีความใกล้ชิดกันมาก เพราะพ่อแม่ส่วนมากมักเลี้ยงดูลูกด้วยตนเอง ดังนั้นเด็กจึงมักติดพ่อแม่มาก แต่มักจะติดแม่มากกว่า เนื่องจากแม่ใกล้ชิดลูกมากกว่าพ่อ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้แม่ในทุกกลุ่มสังเกตเห็นว่าลูกติดแม่มีคารอยละสูง รองลงมาคือพ่อ

3.2 การเลียนแบบ จากตารางที่ 27 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว ที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตเห็นว่าลูกมีการเลียนแบบแม่มีคารอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแม่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด ซึ่งเฮิร์ลอค (Hurlock) ก็โต้เถียงว่า มารดาเป็นผู้ที่มีเวลาอยู่ใกล้บุตรมากกว่าบิดา แสดงความรักบุตรอย่างเปิดเผยมากกว่าบิดา และมารดามีอิทธิพลต่อบุตรมากกว่าบิดา³ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมในชนบทแม่มักเป็นผู้เลี้ยงดูบุตร

¹ Cohen and Campos, "Father Mother and Stanger as Elicitors of Attachment Behaviors in Infancy," Developmental Psychology, :146-154.

² Coates, Anderson, and Hartup, "The Stability of Attachment Behavior in the Human Infant," Developmental Psychology, :231-237.

³ Hurlock, Child Development, 5th ed., 653.

ควยตนเอง ความใกล้ชิดอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้แม่ในทุกกลุ่มสังเกตพบว่าลูกมีการ
เลียนแบบแม่มีคารอยละสูง

เมื่อพิจารณาจำนวนความถี่สูงสุดแล้วจะพบว่า เด็กเลียนแบบแม่มีคารอยละสูง
มากรอยละ 64 ในกลุ่ม เด็กหญิง คนโต ฐานะทางเศรษฐกิจสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก
เด็กหญิงมีความใกล้ชิดมากกว่าเด็กชาย จึงมีโอกาสเลียนแบบมากกว่าเด็กชาย
และจากการที่เป็นลูกคนโต ซึ่งแม่เคยให้ความรักความสนใจอย่างมากก่อนที่จะมีน้องใหม่
จึงทำให้เด็กหญิง คนโตมีโอกาสใกล้ชิดกับแม่มาก ยิ่งไปกว่านั้นจากการที่เป็นเด็กที่มา
จากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงซึ่งแม่มีโอกาสได้ใกล้ชิดเด็กมากกว่า เพราะใน
ชนบทแม่บ้านที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมักจะอยู่บ้านเลี้ยงลูก จากที่กล่าวมาจึงอาจเป็น
สาเหตุให้แม่มีการรับรู้ว่าเด็กมีการเลียนแบบแม่มีคารอยละสูงมากรอยละ 64 ในกลุ่ม
เด็กหญิง คนโต ฐานะทางเศรษฐกิจสูง

3.3 ความก้าวร้าว จากตารางที่ 28 พบว่าไม่ว่าเป็นแม่ที่มีฐานะทาง
เศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว เป็นคนโตหรือคนรอง สังเกตพบว่าลูกแสดง
พฤติกรรมก้าวร้าวต่อเพื่อนมีคารอยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ในชนบทมี
ความเป็นอยู่อย่างใกล้ชิดสนิทสนมกัน แม่จึงมักปล่อยให้เด็กไปเล่นกับเพื่อนเด็ก เพื่อแม่
จะได้ทำงานอย่างอิสระ การที่เด็กเล่นด้วยกันทำให้เด็กมีโอกาสแสดงความก้าวร้าวมาก
ทั้งที่เฮิร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่า การที่เด็กได้มีโอกาสติดต่อกับเด็ก
อื่น ๆ บ่อยครั้งมากขึ้น เด็กก็จะมีโอกาสแสดงความก้าวร้าวมากขึ้น¹ และอาจเนื่อง
มาจากแม่ในชนบทมีวิธีการอบรมเลี้ยงดูลูกโดยเน้นการเคารพผู้ใหญ่ตามวัฒนธรรมไทย
ซึ่งแม่ก็จะไม่ยอมให้ลูกแสดงความก้าวร้าวต่อแม่ แต่บางครั้งก็อาจอนุญาตให้เด็กแสดง
ความก้าวร้าวต่อเด็กอื่นในเรื่องการรักษาสีหน้าของเขา ทั้งนี้เด็กมักไม่กล้าแสดงความก้าว
ร้าวต่อแม่ แต่อาจกล้าแสดงความก้าวร้าวต่อเพื่อนเด็กด้วยกัน ซึ่งก็สอดคล้องกับที่
วัตสัน (Watson) ได้กล่าวว่า ในบางโอกาสเด็กจะได้รับการคาดหวังให้

1

Hurlock, Child Development, 5th ed., p.234.

แสดงความก้าวร้าวเพื่อรักษาสิทธิของเขา และในทางกลับกันในบางโอกาสพ่อแม่ก็อาจจะมีการลงโทษถ้าลูกแสดงความก้าวร้าวออกมา นอกจากนี้พ่อแม่อาจจะไม่ยอมให้เด็กแสดงความก้าวร้าวทางร่างกายต่อพ่อแม่ แต่บางครั้งก็อาจอนุญาตให้เด็กแสดงความก้าวร้าวต่อเพื่อนได้¹ ดังนั้นแม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตพบว่าเด็กมีการแสดงพฤติกรรมการก้าวร้าวต่อเพื่อนมีค่าร้อยละสูง

และเมื่อพิจารณาความถี่สูงสุดจะพบว่า ไม่ว่าจะเป็เด็กมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำก็ตาม แม่จะรับรู้ว่เด็กแสดงการก้าวร้าวต่อเพื่อนมีค่าร้อยละสูงมากร้อยละ 68 ในกลุ่มเด็กชาย คนรอง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กชายมีแนวโน้มจะแสดงความก้าวร้าวต่อเพื่อนมากกว่าเด็กหญิง ซึ่งจากการศึกษาของเซียร์ (Sears) ก็พบว่า เด็กชายจะแสดงความก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง² และยังเป็นลูกคนรอง ซึ่งแม่มักตามใจ ทำให้แม่มีการรับรู้ว่ เด็กชาย คนรอง มีความก้าวร้าวมีค่าร้อยละสูงมากถึงร้อยละ 68

3.4 การทะเลาะวิวาท จากตารางที่ 29 พบว่าไม่ว่าแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ มีลูกชายหรือลูกสาว ที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูกมีการทะเลาะวิวาทกับเพื่อนมีค่าร้อยละสูง ซึ่งสอดคล้องกับที่เฮิร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวว่ การทะเลาะวิวาทมักจะปรากฏในหมู่เพื่อน³ และกรีน (Green) ก็ยังได้สังเกตพบว่ การทะเลาะวิวาทเกิดขึ้นบ่อยในเด็กที่เป็นเพื่อนสนิทกัน⁴ และความ

¹ Watson and Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed., p.355.

² Sears cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed., p.210.

³ Hurlock, Child Development, 5th ed., p.234.

⁴ Green cited in Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed., p.206.

เป็นอยู่ของชาวชนบทมักจะสนิทสนมรักใคร่กันในหมู่เพื่อนบ้าน เด็ก ๆ จึงถูกปล่อยให้มาเล่นด้วยกัน ซึ่งบางครั้งอาจจะมีการชกใจกัน เกิดการทะเลาะวิวาทกันบ่อย ๆ ดังนั้น แม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตพบว่า ลูกเคยแสดงพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทต่อเพื่อนมีคารอຍละสูง

3.5 การยอมตาม จากตารางที่ 30 พบว่าไม่ว่าแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ มีลูกชายหรือลูกสาว ซึ่งเป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูกมีการยอมตามเพื่อนมีคารอຍละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กเล็กต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จึงมีการยอมตามบรรทัดฐานหรือทัศนคติของกลุ่มเพื่อให้กลุ่มยอมรับ ดังนั้นแม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตพบว่าลูกมีการยอมตามเพื่อนมีคารอຍละสูง

3.6 การแข่งขันชิงดี จากตารางที่ 31 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาวที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงการแข่งขันชิงดีเพื่อนมีคารอຍละสูงในทุกกลุ่ม ซึ่งไม่สอดคล้องกับที่ สมาร์ทและ สมาร์ท (Smart and Smart) ได้ทำการศึกษาพบว่าเด็กมักมีการแข่งขันกับเด็กที่โตกว่า ¹ และที่เฮิร์ลลอค (Hurlock) ได้กล่าวไว้ว่า การแข่งขันมักปรากฏระหว่างพี่น้อง ² ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชาวชนบทอยู่กันอย่างสนิทสนมเด็กเล็กถูกปล่อยให้มาเล่นด้วยกันเสมอ ๆ ดังนั้นแม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงการแข่งขันต่อเพื่อนมีคารอຍละสูง

3.7 การเห็นอกเห็นใจ จากตารางที่ 32 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว ที่เป็นคนโตหรือคนรอง จะสังเกตพบว่าลูกเคยแสดงพฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจแม่มีคารอຍละสูงในทุกกลุ่ม ซึ่งโคเฮน (Cohen)

¹ Smart and Smart, Children Development and Relationships, 2d ed., p.314.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., p.235.

และคณะ ได้ทำการศึกษาพบว่า เด็กจะแสดงพฤติกรรมการติดแม่มากที่สุด¹ การที่เด็กติดแม่มากเด็กจะมีความผูกพันรักใคร่และเห็นอกเห็นใจแม่มาก นอกจากนี้แม่ในชนบทมักจะเป็นผู้เลี้ยงดูบุตรด้วยตนเอง จึงมีความใกล้ชิดบุตรมากกว่า ดังนั้นแม่ในทุกกลุ่มจึงสังเกตพบว่าเด็กมีการเห็นอกเห็นใจแม่มีค่าร้อยละสูง

4. ศึกษาการรับรู้ของแม่ต่อการฝึกพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก ได้ผลการวิจัยดังนี้

4.1 การเป็นที่ยอมรับของสังคม จากตารางที่ 33 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว ที่เป็นคนโตะหรือคนรอง จะมีการฝึกพฤติกรรมทางสังคมในด้านการเป็นที่ยอมรับของสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแม่ในชนบทในทุกกลุ่มมีความเห็นว่าลูกเมื่อมีอายุอยู่ในช่วง 2 ปี 3 เดือน ถึง 3 ปี 5 เดือน มีการแสวงหาการเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยการพยายามเข้ากลุ่มเล่นกับเพื่อนเด็กด้วยกัน และความมุ่งหวังของแม่ที่ต้องการให้ลูกเป็นที่ยอมรับและเป็นที่ยรักของทุกคน ดังนั้น แม่ในทุกกลุ่มจึงให้ความสนใจที่จะทำการฝึกพฤติกรรมทางสังคมด้านนี้ของลูก

4.2 การร่วมมือ จากตารางที่ 34 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว ที่เป็นคนโตะหรือคนรอง จะมีการฝึกพฤติกรรมทางสังคมในด้านการร่วมมือมีการร้อยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังคมในชนบท บุคคลที่อยู่ภายในครอบครัวจะต้องช่วยกันทำมาหากิน แม่ในชนบทในทุกกลุ่มจึงมักมีการฝึกลูกตั้งแต่วัยเด็กให้ฝึกพฤติกรรมความร่วมมือโดยการให้ทำงานบ้านเล็ก ๆ น้อย ๆ

1

Cohen and Campos, "Father Mother and Stanger as Elicitors of Attachment Behaviors in Infancy, Development Psychology :146-154-

4.3 การเป็นผู้มีอำนาจเหนือ จากตารางที่ 35 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ ที่มีลูกชายหรือลูกสาว ที่เป็นคนโตะหรือคนรอง จะไม่เคยฝึกพฤติกรรมทางสังคมในด้านการเป็นผู้มีอำนาจเหนือมีค่าร้อยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังคมในชนบทมักถือประเพณีไทยเดิมที่ว่าเด็กควรจะอ่อนน้อม ยอมตามพ่อแม่ ดังนั้นอาจเป็นเหตุผลที่แม่ทุกกลุ่มไม่เคยฝึกพฤติกรรมทางสังคมในด้านการเป็นผู้มีอำนาจเหนือมีค่าร้อยละสูง

4.4 การมีใจคอกว้างขวาง จากตารางที่ 36 พบว่าไม่ว่าจะเป็นแม่ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำที่มีลูกชายหรือลูกสาว ที่เป็นคนโตะหรือคนรอง จะมีการฝึกพฤติกรรมทางสังคมในด้านการมีใจคอกว้างขวางมีค่าร้อยละสูงในทุกกลุ่ม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเป็นอยู่ของชาวชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ชาวชนบทต่างช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ดังนั้นแม่ในชนบทในทุกกลุ่มจึงมีการฝึกพฤติกรรมทางสังคมในด้านการมีใจคอกว้างขวางมีค่าร้อยละสูง.